

TASARIM, ONUN HINZIR SORULARI ve ONA CEVAP VEREN ÇÖZÜMLERİ

Ecem SARIÇAYIR

Mimar-Khas Yüksek Lisans öğrencisi

Nasıl tanımlanacağını bilmediğimiz içinde bulunduğumuz zaman, sanki gelecek ve şimdiki arasındaki çizginin en yittiği noktalardan biri. Her türlü pratikler, meslekler gelecekle uğraşırken, müdahil oldukları ile müdahale etmek istedikleri arasındaki sınır-lar da bulanıklaşıyor.

En büyük tartışmalarımızdan biri belki de bu sebeple geleceğin ne ve nasıl olduğu sorusu. 2. İstanbul Tasarım Bienali de bu soruya odaklanıyor.

Özellikle manifestolar üzerinden ilerleyen bienal teması, geçmişin bir pratiği olarak görülen manifesto kavramının hem günümüzde hem de gelecek üretiminde nasıl yeniden kurgulandığını da irdeliyor. Manifestonun zamanı değiştirecek

güce ve fikre/fikirle işaret etmesi, aynı zamanda zamanının içinden çıktığı zamanda geleceği düşünmesi ve kurgulaması, günümüzün tasarım pratikleri ve uğraştığı soru/problemlere de referans veriyor. Doğru sorulara, ihtiyaçlara cevap veren tasarımlar, birer manifesto gibi işliyor, zamanı değiştirme ve geleceğe işaret etme şansı yaratıyor.

Tasarım Bienali'nde özellikle öne çıkan ortak özelliklerden birisi, tasarımın hınzır¹ soruları ve ona cevap veren/çözüm üreten yaratıcı çözümlerinin bir araya gelmesi. Serginin genelinde görünen; yaratıcı çözümlerin, tasarımların bu hınzır soruları sorduran durumlar olduğu. Diğer bir özelliği ise, serginin bize, tasarımın geleceğinin -şimdiden- disiplinler üstü (trans-disipliner) olduğunu ifade ediyor. Çoğu ayırıcı çizgilerin ve ikililiklerin; sanatçı- izleyici, tasarımcı- kullanıcı, mimarlık- tasarım, sergi- vitrin , sanat-tasarım gibi, yok olduğunu hissediyoruz.

'Tasarım', sergileme ve manifestolarda bienalin akışı içinde etkileşime girdiğimiz bir süreç haline geliyor, 'Bienal' ise serginin farklı katlarında tasarımın farklı sorularıyla uğraşiyor.

Ana mekan olan Galata Rum Okulu'nda, her katta başka bir bölümle, manifestolar, tasarımlar düzenlenmiş. Her bölümde başka bir ana soru/ kavramlar üzerine odaklanmış üretimler bulunuyor. Kişisel bölüm günlük hayatta kalma mücadelelerinin farklı yönlerine odaklanan; güzellik, aşk, kahramanlık, kimlik gibi hem gündelik hem de tüm hayatımızı kurgulayan soyut kavramlardan, mücadele ve kimlik yaratma süreçlerinin manifestolarından, acil durum çantamızda neler olacağından bahseden tasarımla kurulmuş. Dev şehirlerde yaşayan insanların günümüz -ve gelecekte- dijital bilgi üretimlerinde varoluşlarının ve yerlerinin nasıl okunacağına odaklanan haritalama projesine kadar uzanan bir araştırma olan "Haritacı Manifestosu (Mapmaker Manifesto, Stamen Design) ise varolma, fiziksel olarak varolma ve burada olmak gibi sorulara mekan ve bağlam üzerinden kolektif bir resim-harita- çiziyor.

Kişilik mücadelemiz ve kendimizi içinde bulduğumuz, tanımlamak zorunda kaldığımız kavramlardan; hayat standartlarımıza, normlarla olan mücadelemize geçiyor Norm ve standartlar kısmı. Bir yandan normlarda kırılmalar, bir yandan da standartlarımızdaki olası değişiklikleri düşündürüyor. Hayatımızın asıl parçası haline gelmiş, artık aralarında temel ihtiyaç, lüks gibi hiyerarşi kalmamış durumları ve tüketimleri yeniden düşünmemize ve belki de bir gelecek stratejisi için yeniden kurgulamamız gerektiğine dikkat çekiyor.

Bu bölümü, bir başka alandaki mücadele ve hayatta kalma stratejilerimize bakıyormuş gibi düşünmek mümkün. Zamanımızın, modern dünyada yaşayanların zamanının çoğunu kaplayan iş ve çalışma pratiği, hiyerarşi, statüko gibi çalışma hayatının herkes tarafından deneyimlenen kavramları yeniden ele alınıyor. Bunlardan özellikle saatlerimizi kaplayan çalışma- iş pratiklerine odaklanan ve çalışma mekanını bedensel sporla da birleştiren proje No 41 Spor Bilgisayarı (No 41 Workoutcomputer, Bless) "boş zaman", birçok şeyle beraber spor da yapabileceğimizi atfettiğimiz zaman aralığı ile çalışma zamanını birleştiriyor.

Bir diğeri ise "Şekerleme aralığı" (Nap Gap), J. Mayer H. und Partner, Archiketen, her çalışma ortamının ihtiyacı. Hele ki günümüzün yeni çalışma biçimleri, zamansız- sınırsız çalışma şartları, bitmeyen çalışma düşünüldüğünde başka mekanlar ve zamansal alanlarda yeniden kurgulamak gerektiği kesin. Zamansal alanı yeniden kurgulamak derken, bir başka bizim hayata dahil etmeye uğraştığımız, ama tam da dahil olamayan ara-sınır vakti, vazgeçemediğimiz uyku zamanı ve yeni çalışma zamanımız gece, yeniden düşünülür ve gündelik pratiğe eklenirse nasıl bir manifesto yaratır, buna cevap veren proje "Gece vakti için bitmemiş manifesto" (Incomplete manifesto for the the night, Clio Capeille) de tam yine zamanın iş ve çalışma hatta yaşama pratiğine işaret ediyor. Bütün bu mücadelelerimiz ve değişimlerle sürekli hayatta kalma çabamız için biriktirdiklerimiz, bildiklerimiz, kaynaklarımız ne? Bu soruları Bienal, Kaynaklar bölümünde özellikle soruyor.

Toplumla olan ilişkiler, birikmiş kültür, bilgi ve üretimlerin yeniden düşünüldüğü projeler, hem günlük hayatımızdaki mekanlar ve objelerle olan ilişkilerimize yeni kurgular getiriyor; hem de toplumla ve bilgiyle olan ilişkilerimizi düzenletecek tasarım programları oluşturuyor. Özellikle Atatürk Kitaplığı birikmiş bilgiler, önemli mekanlar, toplumsal hafızaya ve mekansal arşive dikkat çeken bir yeniden kurgulama projesi "Ortak geleceğimizi düşlemek, Atatürk Kitaplığı (Alexis Şanal, Ali Taptık)" Bienal sonrası da takip edilmeye devam edilmesi gereken bir proje.

Manifestolar aynı zamanda stratejilerin, kararların bir örneğiysen, kendi taktik ve stratejilerini sürekli geliştirmek ve yeniden üretmek hayatta kalmaya devam etmek için bir manifesto yazım pratiğine mi ihtiyacımız var? Toplumsal ilişkiler ve katılım katında, ABC manifesto yazım şirketi bu duruma işaret ediyor. Manifestolar akla bir karar, amaç altında birleşmiş grupları akımları getirirken, bir yandan diğer işler günümüz tasarım pratiklerinin manifestolarından kalemlerinden biri olan 'katılımcılık' meselesine ironik bir şekilde inceleyen "Karşılaşma kültürü ya da katılımın yedi yolu" (The encounter culture or seven ways to participate, Sibling), ne kadar çok konuşulan bir mesele oluşuna ve bunun ötesine geçmek için düşündürmeyi hedefliyor.

Sergi bütününde, gündelik hayat karşılaşmalarımızda da gördüğümüz disiplinler arasındaki sınırların bulanıklaşması; çeşitli pratiklerde yapan ve yapılan, tasarlayan-kullanıcı, karar veren ve katılımcı gibi öznelerin arasındaki çizgilerin bulanıklaşması okunabiliyor.

2. İstanbul Tasarım Bienali², bütün bunları okumamızı ve yeniden düşünmemizi sağlayan bir tesadüf olarak görülebilir. Kolektif pratiklerin öne çıktığı, ortaklıklar üzerinden söz söyleme, manifesto türü üretimler ve aynı zamanda tasarımla sınırlarının bulanıklaştığı sosyal bilimler, bilim dallarının tasarımla nasıl bağ kurduğunu, ya da tasarımın onlar içinden çıkan bazen bir pratik bazen de bir düşünme biçimi olduğunu izleme şansımız oluyor.

Tasarım ve onun hınzır sorular sordurup cevaplandırılan pratiği, zamanına sıkışmayan fikirlerle ve geleceğe işaret eden kurgularıyla Bienal'de hayatta ve onun getirdikleri- götürdükleriyle mücadele önerileri/denemeleriyle, zamansız/sonsuz bir ilişki kuruyor.

¹Wicked Problems in Design Thinking, R. Buchanan, 1991

²2. İstanbul Tasarım Bienali, <http://2tb.iks.org>